

ז.ה.ל.צ.י.ב.

בעזה ש"ית

דברי תורה
על פרשת בחוקותי
שנאמרו על ידי
כ"ק מרן אבדק"ק שליט"א

*

יצא לאור ע"י
קהל מגן שאול ד"האלמין"

1270 - 51 סטריט ברוקלין נוא יארק
טל: (718) 436-8086

*

חודש אייר שנת תשנ"ה לפ"ק

*

נדפס לע"נ הרה"ח מוהר"ר
שאול יחזקאל

בן הרה"ח רבי זאב ז"ל

ראש הקהל דקהלתינו
נפטר כ"ו אדר א' תשנ"ה לפ"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

נס"ז

הוצאת

אור יחזקאל

שע"י

קהל מגן שאול ד"ה אלמין"
בנשיאות כ"ק מרן אבדק"ק שליט"א

נערך ע"י

הרב חיים פרנקל

4802-12 עוועניו

ברוקלין נוא יארק

871-1733

דברי תורה

על פרשת בחוקותי

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

תיבת "בעתם" לכאורה נראה כמיותרת, וצ"ב.

ואפשר לפרש בהקדם הגמרא (ביצה טז:) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה וכו' חוץ מהוצאת שבת והוצאת יום טוב והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו.

וברש"י כל מזונותיו של אדם, "כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא נזון משם קצוב לו, כך וכך ישתכר בשנה זו, ויש לו ליזהר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו. חוץ מהוצאת שבתות - אותה לא פסקו לו מה ישתכר לצרכה ומהיכן תבואהו, אלא לפי מה שרגיל ממציאים לו לשעה או לאחר שעה. פוחתין לו - כלומר ממציאין לו שכר מועט".

ובתוס' (ד"ה כל מזונותיו של אדם וכו') כתבו וז"ל: פר"י הכל נפקי מקראי דלעיל: מזונותיו דשבת כדאמר לוו עלי ואני פורע: תורה, דכתיב חדות וחדות היא תורה דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב, עכ"ל.

ועי' בתוס' לעיל ד"ה לוו עלי ואני פורע, והא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, הני מילי כשאין לו ממי ללות ע"כ. וברש"ל הוסיף כלומר אלא אם כן יטול מן הצדקה, אבל הכא מיירי שיש לו משכנות כדי לפרוע ואין לו מעות, לכך אמר לוו עלי ע"כ.

הרי מבואר מזה שאם פחת האדם בהוצאות לתלמוד תורה, או שלמד פחות ממה שהיה יכול ללמוד (כמבואר בשולחן ערוך הלכות תלמוד תורה) ובזה הזמן עסק בעבודות גשמיות יותר כדי להרוויח יותר מעות, אז פוחתין לו ח"ו כפירש"י, שממציאין לו שכר מועט, שבתלמוד תורה איתא לעיל שאף שאין לו כלום, רק יש לו משכונות או בית ג"כ יכול להלוות לו מעות על חשבון זה כמו שאמר לוו עלי ואני פורע, וכמ"ש הרש"ל כנ"ל.

ובאמת הרבה אנשים חושבים שאם עובדים הרבה יהי' להם יותר כסף, אך זה טעות גמור כמבואר בגמרא, שכל מזונות קצובים מראש השנה, והטירחא לא יעזור לו כלום, כמ"ש במשנה ברורה הלכות שבת (סימן רמ"ב) שיזהר מאוד בכל השנה על הוצאותיו,

שאינן אדם יודע כמה פסקו לו בראש השנה, ואם יתן מעותיו על מותרות אפשר שבסוף השנה לא ישאר לו על הוצאותיו הנחוצות, כי מה שפוסקין לו הוא סכום מסוים וכו' עיי"ש, אבל אם מוסיף בתלמוד תורה אז מוסיפין לו כנ"ל.

ובזה יובנו הפסוקים, אם בחוקותי תלכו וגו', וברש"י שתהיו עמלים בתורה, מבטיחה התורה "ונתתי גשמיכם בעתם", שלא יחסר לכם כלום, ולא תחשבו שבזמן זה היינו יכולים לעסוק בעבודה גשמית כדי להרויח.

ומה שאמר "בעתם" אפ"ל דאם מקיים דברי הרש"ל כשיש לו משכונות או בית ומלוה לו מעות על חשבון הזה שיוכל למוכרם כמ"ש לוו עליו, אז צריך לדעת שאפילו אם לא יהי' לו תיכף המעות, אלא "בעתם", כשיצטרך לשלם החוב שלווה על פי הבטחת הקב"ה לוו עלי ואני פורע, אז יהי' לו הכסף לשלם, וזהו שאמר הכתוב "בעתם", דאף שאין לו עכשיו לשלם החוב, מ"מ כיון ששם בטחונו בהש"ת ולא ביטל הרבה מלימודו, יעזור לו הש"ת שיוכל לשלם החוב "בעתם", כי הקב"ה יודע בדיוק העת המוכשר לתת לו המעות. רק שידע שהעיקר הוא מזון הנשמה, דאם יזון את נשמתו בתורה ומצות, לא יחסר לו כלום בגוף ובנפש.

אחר כך מצאתי כעין זה באופן אחר בספה"ק תולדות יעקב יוסף פרשת תבא דף קצ"ח ע"ג שכתב וז"ל:

"ונ"ל דאיתא בפרק ב' דביצה (דף טו:) חדות ה' היא מעוזכם (נחמי' ח') אמר הקב"ה לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע, והקשו תוספות מהא דאמר' עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, ומשני כו'. וכעת נ"ל פשוט להבין ע"י משל ומליצה דברי חכמים וחידותם, דנ"ל להבין טעם משתה ושמחה בשבת וביום טוב, מלבד הטעם המבואר להבאים בסוד ה' תיקון ג' סעודות דשבת, וגם ביו"ט טעמו מבואר שם, אך נ"ל ע"ד מליצה, ששמעתי ממורי משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר א' פחותי הערך, ובהאריך הזמן שמה הגיעו כתב מאביו המלך ורצה לשמוח בו מאד אך שחש מבני הכפר שילעיגו עליו באומרם מה יום מיומים ושמחה מה זו עושה, מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר וקנה להם יין ושאר מיני יין המשכרים עד ששמחו עם היין והוא מצא עת לשמוח מאוד בשמחת אביו ודפח"ח. והנמשל מובן, כי הנשמה בושה לשמוח בשבת בתענוגי אביה מלך מלכי המלכים הקב"ה בהנשמה יתירה שהוא לו אגרת שלומים מאביו, מחמת הגוף שהוא כבן כפר, לכך צוותה תורה לענג הגוף בשבת ויו"ט, ואז כשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דביקות המלך הקב"ה, ודי בזה.

העולה מזה דאין מקום לגוף לשמוח בשבת ויו"ט כי אם כדי שיהי' אז פנאי לבן מלך שהיא הנשמה לשמוח בשמחת אביו שבשמים, מה שאין כן בלאו הכי, וזה שדקדק הש"ס בתיבות יתירות ואמר הקב"ה לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע, ור"ל שיהי' הלוואה לענג הגוף בשביל הנשמה, וזה שאמרו לוו עלי כי הנשמה חלק א-לוה, והיינו דמפרש ואמר וקדשו קדושת היום, ר"ל שהנשמה תקדש את עצמה בקדושת

היום. והאמינו בי, כי נודע שהאמנה הוא דביקות הנשמה בקב"ה, כמו ששמעתי ממורי על פסוק (שמות י"ד) ויאמינו בה' ובמשה וגו', ואז רשות ללוות לענג הגוף כדי לקדש הנשמה ולהאמין ולדבק בשמו ית', אז אני פורע. ומה שאמרו עשה שבתך חול, היינו שבת"ך של הגוף, אז יעשה חול ולא יצטרך לבריות, כמו במשל שאין בן המלך פורע לבן כפר כי אם לתועלתו וק"ל", ועיין עוד בתולדות יעקב יוסף ריש פרשת קדושים יעו"ש.

- ב -

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

והקשו המפרשים הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), ואיך הבטיח הכתוב כאן שכר מצוה בעולם הזה.

ובמדרש ריש פרשת איתא, הה"ד (תהלים קי"ט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד רבונו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וכו', רבי מנחם חתנא דרבי אלעזר בר אבינא אמר חשבתי מה שכתבת לנו בתורה אם בחקותי תלכו ומה כתיב תמן ונתתי שלום בארץ וכו', וצריך ביאור.

ולהלן בפרשה כתיב ונתתי שלום בארץ וגו', פירש"י ז"ל שמא תאמרו הרי מאכל הרי משתה אם אין שלום אין כלום, תלמוד לומר אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ, ע"כ.

ויבואר כל זה דהנה רש"י ז"ל כתב אם בחקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה, כמ"ש והגית בו יומם ולילה, ואם לומד תורה כל עת שיש לו זמן בדרך הטבע אז אמרינן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. אבל היושב ולומד תורה במסירות נפש מתוך הדחק, עד כדי כך, שאף שאין לו מה לאכול ח"ו או בגדים הנחוצים ביותר בדרך הטבע, מ"מ עוסק בתורה, זהו סימן שלומד לשם שמים ואינו מתנהג לפי דרך הטבע.

ועל כן מבטיח הכתוב שכר מצוה גם בעולם הזה בעד לימוד תורה כזה. שהרי איתא בספה"ק דמה שאמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו: אם מקיים המצוה בדרך הטבע, אבל אם מסר נפשו בעד המצוה הרי המסירת נפש מחשיבו כאילו נסתלק מן העולם ח"ו, ואז לא נקרא "בהאי עלמא", ושפיר יכול לקבל שכר מצוה כזו בהאי עלמא ג"כ.

וזהו שכתב רש"י ז"ל אם בחקותי תלכו שתהיו "עמלים" בתורה, היינו שלא תלמוד רק לפי דרך הטבע, אלא שתעמול בה יותר מכפי יכולתך, דעל זה שייך לשון עמל, ואז שפיר תקבל שכר בעולם הזה, ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

ויש להוסיף עוד, דהנה מובא בספה"ק בשם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע על פסוק (תהלים קכ"א ה') ה' צלך, שכביכול הקב"ה הוא כמו צל, דכמו צלו של האדם כל מה שאדם עושה הצל עושה כנגדו, כמו"כ הקב"ה מתנהג עם האדם כמו שהאדם מתנהג, וכתבו שכן איתא במדרש.

ועיין ברמב"ן פרשת שמות על פסוק ויאמר א' אל משה אהי' אשר אהי' (ג', י"ד) שכתב וז"ל, ועוד אמר כיוצא בזה במדרש אגדה, ומהו אהי' אשר אהי' כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך, אם פותחין את ידיהם ועושיין צדקה אף אני אפתח את ידי, שנאמר יפתח ה' לך את אוצרו הטוב, ואם אינן פותחין את ידיהם מה כתיב שם הן יעצור במים ויבשו וכו' עיי"ש, והוא כעין דברי הבעל שם טוב הנ"ל.

ולפי זה יש לפרש כאן, דמדה כנגד מדה, בשכר שהאדם אינו מבלה זמנו על הבלי עולם הזה רק עמל בתורה יותר מכפי יכלתו, יתן לו הקב"ה ג"כ יותר ממה שמגיע לו ולא יצטרך לבלות הזמן על עבודה גשמית להביא טרף לביתו, רק ונתתי גשמיכם בעת"ם ובזמנם הנכון, ועיי"ז לא תצטרכו לבלות הרבה זמן על עסק בפרנסה, כי הקב"ה הוא דוגמת הצל להאדם כנ"ל.

ונראה להוסיף עוד בביאור הענין, דהנה איתא מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לפרש מה שאומרים בימים נוראים כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם, שהקב"ה זוכר מה שהאדם שוכח, דאם אדם זוכר שעשה מצוה אז הקב"ה כביכול אינו זוכרו, ואם האדם שוכח המצוה שעשה ואינו מתגאה בזה, אז הקב"ה זוכרו, וכן הוא להיפך לענין עבירות, וזהו כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם, עכתדה"ק.

ולענינינו יש לומר גם כן כדבר הזה, דאם האדם מסתכל רק על רוחניות וכאילו שוכח לגמרי מעניני גשמיות שלו (ועושה ממש רק ההכרחי ולא יותר), אז הקב"ה יסתכל ויזכור אודות גשמיותו ויעזור לו שיוכל לעסוק בתורה ועבודה במנוחה ושלוה.

ומיושב ג"כ הקושיא שהזכרנו דהלא אמרינן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. אך י"ל דבאמת אינו מכח שכר מצוה, כי השכר מצוה הוא רב טוב הצפון להאדם לעולם הבא, אלא שהוא בחי' זוכר כל הנשכחות, דאם האדם שוכח אודות גשמיותו ועוסק רק בתורה, אז הקב"ה זוכר את צרכיו הגשמיים ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

- ג -

עוד אפשר לפרש הכתובים אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ונתתי גשמיכם בעתם. ולתרץ קושיית המפרשים הנ"ל הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

וי"ל בהקדם דברי הזוה"ק (יתרו דף רפ"ח; אחרי דע"ג.) קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא וכו' עיי"ש, ועיי"ע בכתר שם טוב (ח"ב ד"ד ע"ד), שהאותיות שבתורה הם חדרים של השי"ת שהוא ממשיך בהם את אצילת אורו. ואמרינן בעירובין (נד.) דאדם העוסק בתורה

מצליח בכל עניניו עיי"ש, וזהו כמו הזורע זרעונים באדמה ואח"כ צומחת התבואה, וכמו שאומרים בתפילת שחרית זורע צדקות מצמיח ישועות, דהצדקה שזורע (ע"ש הכתוב זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד) מצמיח אח"כ ישועות. וכמו כן הוא בלימוד התורה, דע"י שהאדם זורע בתורה, מצמיח פרנסה ושאר ישועות טובות. וזהו כוונת הקרא, אם בחוקותי תלכו וגו', אז ונתתי גשמיכם בעתם, ודו"ק.

ולתרץ הקושיא שהבאנו הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, י"ל דלזה התכוון הכתוב באמרו ואת מצוותי "תשמרו", מלשון המתנה כמאמר הכתוב (בראשית ל"ז י"א) ואביו שמר את הדבר (ועי' בספר קדושת יום טוב פרשת פנחס על פסוק תשמרו להקריב לי במועדי). והנה איתא בספרים הקדושים דאף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מכל מקום בעד הכנה להמצוה שפיר משלם שכר אף בעולם הזה.

וזהו אפ"ל בכוונת הכתוב, ואת מצותי "תשמרו", שתצפו מתי יבאו המצוות לידיכם ותקיימו אותם, וזהו ההכנה להמצוות, ועל זה מקבלים שכר אף בעולם הזה, ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

ובזה יש לפרש גם מה שאמר אם בחוקותי "תלכו", ופירש"י שתהיו עמלים בתורה, ומרמז הכתוב דגם בעד לימוד תורה תוכלו לקבל שכר בעולם הזה, ואף ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מכל מקום בעד ההכנה ללימוד התורה, והיא ההליכה לבתי מדרשות, "תלכו", בעד זה שפיר שייך הבטחת ונתתי גשמיכם בעתם, ודו"ק.

ובזה יובן המדרש שהסמיק לכאן הה"ד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פני אני הולך וכו', והיו רגלי מביאות אותי לבית המדרש, שחשב על עצמו שעבודתו אינה חשובה כלום וממילא יכול לילך גם לבית פלוני ולמקום פלוני, אך באמת היו רגליו מוליכות אותו לבית המדרש, ועל זה שרגליו מוליכות אותו שפיר שייך שכר בעולם הזה, שהוא הכנה למצות לימוד התורה, ולזה הדגיש המדרש מה שהיו רגליו מוליכות אותו, דמישך שייכא למה שאמר אח"כ ונתתי גשמיכם בעתם.

ובאופן אחר קצת יש לפרש מה שאמר והיו רגלי מוליכות אותי, עפ"י הידוע מהרה"ק הרבי ר' מענדעלע מרימנוב זי"ע לפרש הכתוב (בפרשת העקידה) וישלח אברהם את ידו וגו', דאבריו של אברהם אבינו ע"ה לא היו עושים כי אם מה שהוא רצון הבורא, וכיון שרצונו של הקב"ה הי' שלא ישחוט באמת את יצחק בנו, רק הי' נסיון לנסותו, ע"כ לא רצתה ידו של אברהם אבינו ע"ה לשחטו והוצרך לשלוח את ידו בכח, וזהו וישלח אברהם את ידו, עכתדה"ק.

וזהו שאמר המדרש דדוד המע"ה הי' ג"כ בבחינה זו, דאף שהייתי מחשב ואומר לבית פלוני ולמקום פלוני אני הולך, "היו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות", כיון שרגליו רצו לעשות רק דברים שבקדושה, והרגישו מה שהוא מצוה ומה שאינה מצוה.

ובזה יובן ג"כ המדרש להלן, חשבתי מה שכתבת לנו בתורה אם בחקותי תלכו ומה כתיב תמן ונתתי שלום בארץ, שהיה לו לדוד המלך ע"ה מלחמת היצר טוב נגד היצר הרע, וכמו שהי' אצל רבקה כשעברה על פתח בית ע"ז עשו מפרכס לצאת וכשעברה על פתח בית המדרש יעקב מפרכס לצאת, וכשהלך דוד המע"ה לבית המדרש לעסוק בתורה נעשה שלום עם היצה"ר כמו שכתוב משכהו לבית המדרש, ואח"כ נשבר כוח היצה"ר שנעשה שלום בין שניהם היצר טוב והיצר הרע.

וזהו שכתב רש"י ז"ל שמא תאמרו הרי מאכל הרי משתה אם אין שלום אין כלום, תלמוד לומר ונתתי שלום בארץ, דע"י שעוסק בתורה עושה שלום בין יצר טוב ויצר הרע, וברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו.

- ד -

עוד אפשר ליישב הקושיא דהלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, בהקדם דברי התולדות יעקב יוסף פרשת משפטים, דיש שני סוגי אנשים, אחד המתנהג עפ"י הטבע שהוא גימטריא אלקים בחינת מלכות, סוג שני המתנהג למעלה מהטבע בחינת צדיק מושל ביראת אלקים, שהוא מבטל גזירות אלקים, וזהו בחינת יוסף הצדיק, וכאשר אחד באחד יגשו (איוב מ"א, עי' ב"ר פצ"ג) ונתחברו שני סוגים הנ"ל נעשה הכל בחינה אחת כנודע כי זה כסא לזה, כאשר שמעתי ממורי הרבה מזה, כמו שמצינו שני אנשים שאחד נעשה לבוש וכסא לחבירו, כמו זה שמתנהג עפ"י המדריגה שהיא למעלה מהטבע, ומכל מקום כל צרכיו נעשה עפ"י בני אדם המתנהגים בטבע, אם כן נעשה זה כסא לזה, ובהתחברם אחד באחד יגשו נעשה הכל אחד, והבן עכלה"ק.

ובאמת אף אם נולד האדם במזל הטבע שיוצרך לעמול על פרנסתו, אך כל זה רק אם מתנהג בדרך הטבע, אבל אם מהפך הטבע ומתנהג שלא כדרך הטבע (שבגימטריא אלקי"ם), ולומד תורה במסירות נפש לשם הקב"ה וכדי לקיים מצוותיו יתב"ש, אז השי"ת מהפך המזל והטבע שלו ונעשה מדין רחמים, ועי"ז יזכה שכל צרכיו נעשים עפ"י בני אדם המתנהגים בטבע, וכדברי התולדות יעקב יוסף הנ"ל.

וזהו כוונת הפסוקים, אם בחקותי תלכו וגו' שתהיו עמלים בתורה, והיינו שיעמול בתורה למעלה מן הטבע, ממילא יזכה שיהא מלאכתו נעשית ע"י אחרים, ונתתי גשמיכם בעתם בלי שום עמל, ונמצא ג"כ דלאו מכח שכר מצוה אתינן עלה, ודו"ק.

- ה -

באופן אחר קצת אפשר ליישב הקושיא הנ"ל, דהתנא אומר באבות (פרק ה') המהלך בדרך ואומר מה נאה אילן זה וכו' הרי זה מתחייב בנפשו. וידוע שמרובה מדה טובה ממתן פורעניות (סנהדרין ל"ז ע"ב), וא"כ ההולך בדרך ומחשבתו בתורה ועבודת ה', ומתאמץ א"ע מאוד ודוקא כשהוא מטולטל בדרך לומד תורה ביגיעה רבה, אפשר שעבור

מסירת נפש כזאת, הגם ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, בכל זאת משפיעים לו כל טוב גם בעולם הזה, כשם שהוא יצא מגדרו וטבעו, כן יתנהגו אתו מן השמים, ויתנו לו כל טוב גם בעולם הזה.

ובזה יבואר מה שאמר הכתוב אם בחקותי "תלכו", דקאי על לימוד התורה כפירש"י, ומרמז הכתוב דאף כשהולך בדרך ג"כ יקיים המצוה ובלכתך בדרך שתהא הלכיתך ג"כ עפ"י התורה, ואת מצותי תשמרו, שידוע מהחפץ חיים זצ"ל שעשה חשבון שברגע אחד אפשר ללמוד ולהוציא מפיו מאתיים תיבות, ואח"כ עושה החשבון שנים עשר אלף תיבות לשעה, ונמצא שבארבעה שעות ליום סך הכל 168,000 תיבות, וכך עושה החשבון כמה מצות מקיים בכל תיבה ותיבה של לימוד התורה, עיין שם.

וזהו ואת מצותי תשמרו, שקאי גם כן על המצות שמקיימים בעת הליכה בדרך.

והנה ע"י טלטול הדרך קשה ללמוד בעיון, וכמו שכתבו המפרשים על הא דאל תרגזו בדרך (בראשית מ"ה) ואמרו בגמרא (תענית ט:): אל תתעסקו בדבר הלכה, הכוונה על עיון הלימוד.

ושמעתי מזקני הגה"צ ר' זאב וואלף מאטצען זצ"ל, שבמשפחתם היה סדר מיוחד של לימוד התורה על הדרכים, דהיינו שלמדו מסכתות ידועות ומשניות בעל פה כדי שיוכלו ללמוד תורה על הדרכים ולא לבלות הזמן. ואצלם היה הסדר כששאלו אותם כמה זמן לוקח הדרך ממקום פלוני למקום פלוני, היו משיבים כך וכך דפים או מסכתות או סדר משניות. וזקני ז"ל אמר שסיים ש"ס שש וחצי פעמים כסדרן, ושלא כסדרן לא הי' לו החשבון. וסיפר מזקינו או דודו שסיים ש"ס שש עשרה פעמים כסדרן, וכל זה היה שמתוך גודל אהבת ה' שבער בקרבם לא בלו אפילו רגע אחת לבטלה, שכל רגע היה חשבון גדול.

ועל זה שפיר אפשר ליתן שכר בהאי עלמא, דאין זו מצוה קלה לעסוק בתורה אף על הדרכים, וזהו ג"כ רק מכח מסירת נפש שהאדם מוסר נפשו בעד השי"ת שאף בעת הליכה יקיים אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, וכנ"ל. ועל זה שפיר שייך ליתן שכר אף בהאי עלמא.

- 1 -

אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם.

יש לדייק למה כתיב לשון "אם", שהוא כמו תנאי, ולא כתיב בלשון ציווי, בחוקותי תלכו.

ואפשר לומר בהקדם הגמרא (עבודה זרה דף ה' ע"א) תנו רבנן אם בחוקותי תלכו אין אם אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר לו עמי שומע לי וגו' כמעט אויביהם אכניע, ואומר לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וגו' ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך וגו'.

וּכְתַב הַמֵּהֲרַשִׁי"א בַּחִידוּשֵׁי אֲגָדוֹת וּז"ל: נִרְאָה דַּה"פ לִפִּי שְׁמֵלַת "אִם" בְּכָל הַתּוֹרָה כּוֹלָה נֹאמֵר בְּלִשׁוֹן סִפְק וּתְלוּי וּיְצֵאוּ מִן הַכֹּלֵל, כְּגֹזֵן אִם כּוֹפֵר יוֹשֵׁת עֲלָיו וְאִם כֶּסֶף תְּלוּהָ כַּפִּירֵשִׁי בַחֹמֶשׁ. וּמִצִּינוּ קְרוֹב לְלִשׁוֹן זֶה בַּמִּבְקֶשׁ, כְּמוֹ אִם יִהְיֶה אֲלֵקִים עִמָּדִי, וְעַל כֵּן אָמַר דָּאִם בַּחֲקוּתֵי תִלְכוּ אֶל תְּפִרְשֶׁהוּ בְּלִשׁוֹן סִפְק וּתְלוּי כַּחֲבֵרוֹ בַּפִּרְשָׁה זֶה וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ וְגו', אֲךָ תְּפִרְשֶׁנוּ בְּלִשׁוֹן מִבְקֶשׁ וּתְחַנּוּנִים, דְּכֵן מִצִּינוּ דַּהֲקַב"ה מִבְקֶשׁ דְּבַר זֶה מֵהֶם שֶׁנֹּאמַר לוֹ עֲמִי שׁוֹמֵעַ לִי וְגו' וְק"ל, עכ"ל.

וּבְזֶה יוֹבֵן, דָּאִף אֲמַנֵם שְׂכָר מִצְוֶה בַּהֲאִי עֵלְמָא לִיכָא, הִיכָא שֶׁהַמִּצְוָה הוּא צִיּוּי, אֲבָל הִיכָא שְׁאֵנוּ מִקִּיּוּמִים הַמִּצְוָה מַחֲמַת אַהֲבַת ה', ע"ז מִקְבָּלִים שְׂכָר גַּם בַּהֲאִי עֵלְמָא. וְזֶהוּ אִם בַּחֲקוּתֵי תִלְכוּ, שֶׁהַקַּב"ה כְּבִיכּוֹל מִבְקֶשׁ בְּלִשׁוֹן תְּחַנּוּנִים (כַּדְּבָרֵי הַמֵּהֲרַשִׁי"א בְּגַמ' הַנ"ל) שְׁנִקִּיִּים הַמִּצְוֹת, וְאֵנוּ מִקִּיּוּמִים אוֹתָם מַחֲמַת אַהֲבַת ה', ע"ז שְׁפִיר מִגִּיעַ שְׂכָר בַּהֲאִי עֵלְמָא, וְנִתְּתִי גְשְׁמִיכֶם בַּעֲתֵם וְגו'.

- ז -

אִם בַּחֲקוּתֵי תִלְכוּ וְגו' וְנִתְּתִי גְשְׁמִיכֶם בַּעֲתֵם. אֲפֹשֶׁר לוֹמַר כּוֹוֹנַת הַכְּתוּב, דְּמוֹסֵב עַל מִי שְׁמַרְגִּישׁ בַּעֲצֻמוֹ שְׁבַכּוּחוֹ לְקִרְבַּ לְבָבוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַבִּיָּהֶם שְׁבַשְׁמִים, כְּמוֹ שְׁמִצִּינוּ בְּשִׁמּוּאֵל הַנְּבִיא שֶׁהֵלֵךְ מֵעִיר לְעִיר לְהוֹרוֹת לְיִשְׂרָאֵל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יִלְכוּ בָּהּ (שְׁבַת נ"ו ע"א). אֲךָ אִישׁ כִּזֶּה שְׁבַכּוּחוֹ לְהַשְׁפִּיעַ עַל יִשְׂרָאֵל לְקִרְבָם לַהֲקַב"ה, אֲבָל חוֹשֵׁשׁ דָּאִם כֵּן מֵהִיכֵן יִפְרַנֵּס אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, עַל זֶה מְסִיִּים הַכְּתוּב, וְנִתְּתִי גְשְׁמִיכֶם בַּעֲתֵם וְגו', וּמִבְטִיחָה הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יִחְסַר לוֹ כָּל טוֹב.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה אֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ גַּם הַפְּסוּק שְׁלֹאֲחֵרִיו, וְיִשְׁבַּתֶּם לְבַטַח בְּאַרְצְכֶם, וְנִתְּתִי שְׁלוֹם בְּאַרְץ וְגו'. דָּגַם פְּסוּק זֶה רוֹמֵז לְמִי שֶׁמִּקְרַב לְבוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַבִּיָּהֶם שְׁבַשְׁמִים, וְנוֹדֵד מִבֵּיתוֹ לְמִרְחָקִים לְצוּרֶךְ זֶה מִדִּי פַעַם בְּפַעַם, מִבְטִיחָה לוֹ הַתּוֹרָה, שְׁבַשְׂכָר זֹאת שֶׁהוּא שׁוֹמֵר צִאֲנוּ שֶׁל הַשִּׁי"ת, כְּבִיכּוֹל יִשְׁמֹר הַקַּב"ה אֶת צִאֲנוּ, דֵּהֵיִינוּ אֲנָשִׁי בֵיתוֹ, שֶׁלֹּא רַק שִׁיחֵי' לָהֶם כָּל טוֹב, אֲלֵא שִׁישְׁמֵרֵם הַקַּב"ה מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמְכַל פֶּגַע וּמַחֲלָה. וְזֶה וְיִשְׁבַּתֶּם לְבַטַח בְּאַרְצְכֶם, דָּאִף בַּעֲתֵ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ (בַּחֲקוּתֵי תִלְכוּ) מִמְּקוֹם לְמְקוֹם לְקִרְבַּ לְבוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַבִּיָּהֶם שְׁבַשְׁמִים, וְאֲנָשִׁי בֵיתוֹ יוֹשְׁבִים בְּבֵיתָם וּבְאַרְצָם, מִבְטִיחָם הַכְּתוּב שִׁישְׁבוּ לְבַטַח, וְנִתְּתִי שְׁלוֹם בְּאַרְץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאִין מַחְרִיד, אַכִּי"ר.

- ח -

אוּ יֹאמַר אִם בַּחֲקוּתֵי תִלְכוּ, וּפִירֵשִׁי שֶׁתִּהְיוּ עֹמְלִים בַּתּוֹרָה. פִּי' שִׁילְמוּד וְיַעֲמוּל בַּהֲלָכוֹת הַמִּצְוָה וְיִצְפֶּה מִתִּי תְּבוּא לִידוֹ וְיִקְיִמְנָה, כְּמוֹ רַבִּי עֲקִיבָא (בְּרִכּוֹת ס"א:) שֶׁאָמַר כָּל יְמֵי הַיִּתִּי מִצְטַעֵר עַל פְּסוּק זֶה מִתִּי יְבוּא לִידִי וְאִקְיִמְנֹו. וְכֵן מִבּוֹאֵר בַּחֲרָדִים וּבַחִי אָדָם שֶׁאֶחָד מִתְּנָאֵי הַמִּצְוָה הוּא שִׁיחֵיהָ מִמֵּתִין וּמִצְפֶּה מִתִּי תְּבוּא לִידוֹ הַמִּצְוָה לְקִיּוּמָה דְּכִתִּיב

ושמרתם לעשותם, ר"ל המתינו לעשותם כמו ואביו שמר את הדבר. ועוד שיעשנו מאהבת ה' לא לשום פניה ולא לשום הנאה שבעולם, וגם שלא יעשנה כאילו הוא חייב בדבר ורוצה לפטור ממנה והיא עליו כמשא, אלא יעשנה מאהבה, שאפילו לא היה מצווה בה היה משתוקק לעשות נחת רוח להקב"ה שרצונו בזה.

וידוע שהרב הקדוש מבארדיטשוב זי"ע הי' מחכה ומצפה כל הלילה הראשונה של חג הסוכות לקיים מצות ד' מינים, ומתוך גודל דביקותו לקיים מצות ד' מינים שבר החלון ושתת הדם מידיו הקדושים ולא הרגיש. וכעין מה שמובא במסכת שבת על רבא ששתת דם מאצבעו בשעת לימודו ולא הרגיש בדבר כלל. וזהו עבודת הצדיקים.

וזהו ענין עמלים בתורה, שהוא עמל על הלכות המצוות ללמדם כדי לדעת איך לקיימם כשיבא הזמן, וזהו שאמר "תלכו", כמו ההליכה שהאדם הולך לאיזה מקום הוא הכנה לעיקר מטרתו שהוא להגיע למקום ההוא, כמו כן תעמלו בתורה ובלימוד קיום המצוות כדי שתדעו איך לקיימם בפועל, וק"ל.

וזהו גם ואת מצותי תשמרו, מלשון ואביו שמר את הדבר (וכמו שכתבנו למעלה ג"כ באופן אחר קצת), שתמתינו לקיים המצוה ותצפו מתי תבא לידיכם ותקיימוהו.

- ט -

או יאמר בכוונת הקרא אם בחוקתי תלכו וגו', "תלכו" מלשון גלות, כמאמר רז"ל הוי גולה למקום תורה, ואם יפתה אותו היצה"ר לומר מהיכן ירק זה חי, כמבואר ברש"י (בראשית י"ב) לפי שהדרך ממעטת ג' דברים שם וממון ופ"ו וכו', על זה מבטיח הכתוב ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה וגו' ואכלתם לחמכם לשובע, דכשלומד תורה אין צריך לדאוג על צרכי גשמיות, כדתנן (אבות פ"ג מ"ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, והקב"ה יכול לפרנסו ולזונו בכל מקום אפילו במדבר, וע"י שיעמול בתורה מתוך גלות של הוי גולה למקום תורה, שהוא קשה יותר מלעסוק בתורה בביתו, יקבל הכל באהבה, כי בין כך ובין כך אדם לעמל יולד (איוב ה'), ואשרי מי שעמלו בתורה, כפי' המפרשים, שאשרי לאדם שבחר לעצמו לעמול בתורה, דע"י שעומל בתורה ומצוות תתהפך הגזירה ולא יצטרך לעמול בעניני גשמיות, ואז ונתתי גשמיכם בעתם, ואכלתם לחמכם לשובע, שהשביעה תהי' לא רק להגוף, אלא גם להנשמה, שיאכל כדי להברות גופו לעבודתו יתברך שמו.

- י -

אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

נראה לרמז בזה מה שהיה אצל הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווע זי"ע, שבא אליו איש אחד והתמרמר לפניו שרוצים לקפח פרנסתו. אמר לו הרה"ק משינאווע שילמוד חק לישראל, דלימוד חק לישראל מסוגל לפרנסה בנקל ובהרחבה, ונרמז במאמרם (ביצה ט"ז

ע"א) האי חק לישנא דמזונא היא, ואם ילמוד חק יהיה לו פרנסה בריוח ובנקל, וכך הוה. ולימוד חק לישראל הוא נחוץ מאוד לבעלי בתים העובדים כל היום דמי שהולך מעת לעת בלי תורה רע מאוד, ומובא בספה"ק תולדות אהרן דמי שאין לו זמן ללמוד עכ"פ יקבע עת ללמוד בספר חק לישראל, דבזה נכלל תנ"ך הלכה אגדה גמרא.

ובזה אפ"ל אם "בחקותי" תלכו, שאם ב"חק" תלך, שתלמד חק בכל עת שתלך פנוי, אז ונתתי גשמיכם בעתם יהיה לך פרנסה בריוח ובנקל.

- יא -

אם בחקותי תלכו וגו'. בסה"ק נועם אלימלך פי' שתהיו בבחי' מהלך, יותר ממלאכים שהמה בבחינת עומד, ע"י שתחדשו חידושים בתורה"ק ותהיו עמלים בה כפירש"י, וזהו אם בחקותי תלכו, עיין שם בדבריו הקדושים.

ויל"פ קצת בסגנון אחר עפ"י דרכו בהקדם ספר דברי שלום שמביא שם מעשה נוראה מהרה"ק ר' יהושע מבעלזא זצ"ל עם ציור של אביו הקדוש רבי שלום מבעלזא זי"ע, שאחד צייר את הצורה של אביו הקדוש, האדמו"ר שר שלום זי"ע, ומעשה שהיה כך היה:

בזמן הה"ק רבי יהושע זצ"ל האדמו"ר מבעלזא היו בחירות לבית הנבחרים לממשלה (סיים - פארלאמענט) ובא שר נכבד, גראף מגלילות בעלזא וביקש שיצוה לחסידיו ומעריציו שיבחרו אותו להנ"ל והבטיח לעשות טובות לאחב"י.

הרב הנ"ל, בידעו ומכירו מקדמת דנא שהוא אוהב ישראל, עשה כן ונתן צו לחסידיו ועושי רצונו לבחור בגראף הנ"ל, וכן היה שנבחר. אחרי הבחרו בא לצל קורת הרב הנ"ל לתת תודה ותשואות חן עבור זה. וביקש את הרב לבוא לבקר אותו בתוך ביתו בעיר הסמוכה לבעלזא.

הרב קבע זמן לזה, ונסע להאדון וכבדו ביותרת הכבוד עד להפליא. לפני ברכת הפרידה, כשהקדוש מבעלזא הכין עצמו לחזור לביתו, אמר האדון הנ"ל, יש לי מתנה טובה וחשובה מאד לתת לרבינו כהבעת תודה, למען תעמוד אהבתנו לנצח לזכרון הידידות, ולקח את הרב בידיו והוליכו חדר לפניו מן החדר עד שעבר שבעה עשר חדרים. הרב נתבהל ונשתומם לדעת מה הוא רוצה, עד שהגיע לחדר אחד יפה ומהודר, וכשפתחו ראה את הצורה של אביו הקדוש האדמו"ר רבינו שר שלום זצוקל"ה תמונה גדולה, ציור ידי אומן נפלא, ואמר האדון כי בחיים חיותו של אביו הביא ממרחקים צייר משובח ומפורסם ושלם לו הון רב כדי לעשות ציור איש הקדוש שהפליא פלאים רבים במחוז שלו. מעתה הוא יודע שזה בודאי יהיה חשוב בעיניו ונותן לו זאת למען יעמוד ימים רבים לאור קשר אהבתם.

הרב נסע הביתה ולמחרת הגיעו מרכבותיו של האדון והביאו את התמונה בלויית אנשים חשובים, והעמידו את התמונה בבית הרב במקום אשר הכין לו.

הרב התעצב והתעגם מאד כי לא ידע מה לעשות, אם יקיים את התמונה אולי זה ירע בעיני אביו הקדוש בעולם העליון, כי לא ראה דבר כזה מעולם אצל הצדיקים, ואם יאבד את התמונה מן העולם אולי יבוא האדון הנ"ל איזה פעם להתפאר ולראות את התמונה ויתודע שאיננה, אולי ח"ו יתכעס על אחב"י ויוכל לצמוח מזה קטטה והקפדה, ויוכל ח"ו להרע ליהודים שהיו דרים בנחלאותיו, ומגודל הצער לא היה יכול לעבוד עבודתו הקדושה, והלך אנה ואנה.

אח"כ ישב ונרדם ובא אביו הקדוש בחלום והגיד לו כי לא יפחד כלל, רק תיכף ישרוף את התמונה כי רע בעיניו בעולם העליון כל זמן שיש תמונתו בזה העולם ויש לו צער מזה, על כן ימהר לשרפה. וזה סיבה מאת ד' יתברך לתת לו מנוחה נכונה בגן עדן שתגיע התמונה לידו שיוכל לסלקה מן העולם, ומבטיחו שלא יעלה על לב האדון כלל וישכח לגמרי, וכן עשה ולא זכר האדון מעולם. עד כאן הסיפור.

וכפי ששמעתי מהקדוש רבי איציקעל מפשעווארסק זי"ע שאמר שיש היכל בעולמות העליונים שאם עשו ציור מאדם אינו יכול להכנס שם, וע"כ נשאר עומד ולא הולך כי בעולם העליון ג"כ הולכים מעלה מעלה אחר הזיכוך כמובא בר"ח, עיי"ש.

וג"כ שמעתי דבר נפלא שהרה"ק בעל השפת אמת רצו לעשות ממנו תמונה, והגבאי שלו הלך כמה פעמים לפניו שלא יוכלו לצלם אותו, כשראה הרבי דבר מוזר הזה שהגבאי הולך לפניו, שאל אותו למה אתה עושה כן, ענה לו הגבאי שאחד רוצה לצלם אותו, והסביר לו את ענין התמונה, ושאל אותו הרבי איך אפשר לצייר את צורתו, הלא כל יהודי עולה ומתעלה בכל כל רגע ורגע, וברגע שלאחריו כבר אינו במדרגה שהיה מקודם, דקה לפני זה.

ומהתשובה הזאת נתחדש לי פשט נפלא, כי כך מקובל מחז"ל: "בכל יום ויום בת-קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני" (מועד קטן י"ח ב'), וכיוצא בזה: "ארבעים יום קודם יצירת הולד - בת-קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני" (סנהדרין כ"ב א'). וכעין זה אמרו במדרש (רבה ר"פ ויצא), שהחל מששת ימי המעשה הקב"ה יושב ומזווג זיווגים. ובמקום אחר בחז"ל (סוטה ב.) מובא שאין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו.

ואמרתי לתרץ, כי באמת ארבעים יום קודם יצירת הולד מכריזים בת פלוני לפלוני, אבל אז יש לכל אחד הרבה הכרזות, למשל לאחד יש 30 הכרזות, שאם החתן יתנהג כך, אז יהי' הזיווג שלו כך, וכן מכריזים בכל יום לפי התנהגותו של אותו היום, וזהו לפי מעשיו.

ובזה יובן מחז"ל הנ"ל, "בכל יום ויום בת-קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני", כי בכל יום מעשיו הם באופן אחר, שהאדם הוא הולך וברגע אחת יכול לעשות תשובה ותיכף נתהפך לגמרי לאיש אחר, שיוצא מהקליפה אל הקדושה. וע"ז אמר דהמע"ה בתהלים:

"על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא" (תהלים ל"ב ו') "זו אשה" (מסכת ברכות דף ח' ע"א), שיקויים בו הכתוב (משלי י"ח כ"ב): "מצא אשה מצא טוב", כי כאשר האיש זוכה לפי מעשיו כך תהיה לו אשתו "עזר" ולא "כנגדו" (יבמות ס"ג ע"א), היא תסייע בידו להגיע אל מעלה רוחנית רמה, כמו שמצינו במדרש (רבה, בראשית י"ז י"ב): "הלך זה ונשא רשעה - ועשתה אותו רשע, הלכה זאת ונשאת לרשע - ועשתה אותו צדיק, הרי שהכל מן האשה". טובה זו שמעניקים הנשואין, מגיעה אל המעלה הגבוה ביותר, בדברי רבי עקיבא (מסכת סוטה י"ז ע"א): "איש ואשה זכו - שכינה ביניהם, לא זכו - אש אוכלתן". ומפרש רש"י שכינה ביניהם שהרי חילק הקב"ה את שמו ושיכנו ביניהם: אות יו"ד באיש, ואות ה"א באשה, ואם ח"ו מסלק שמו - י"ה - מהם - נותרו אותיות "אש" ו"אש".

וכל כך למה? משום שמעשה הזיווג מוצאו שמימי, וכל ההכרזות שמכריזים בשמים, הכל תלוי במעשיו לטוב, וחלילה להיפך. וזה שאמרו במד"ר (ויקרא ח, א) שמששת ימי בראשית הקב"ה יושב ומזווג זיווגים, היינו: לפי מעשי הזוג. וזהו "קשה לפני המקום". הקושי הוא, מעשי הזוג המתהפכים מרע לטוב וחלילה להיפך, בכל רגע ורגע.

ובזה אפ"ל תלכו לשון רבים, שרומז גם על זיווגו של אדם, שילכו ביחד עם זוגתו מעלה מעלה ועי"ז יהא ראוי לפי מעשיו לאותו זיווג הגון, כי שניהם ילכו ויעלו במדרגות, וכדברי הנועם אלימלך הנ"ל דהך תיבת "תלכו" רומז לזה שהאדם הוא בבחינת הולך ממדרגה למדרגה, והבן.

הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי חיים מקאסוב - כ"ה אייר

"והחזקת בו" בפועל ממש - לא ברוחניות.

פעם אחת שבת זקיני הרב הקדוש ר' אורי מסטרעליסק זי"ע, הנקרא בשם ה"שרף", אצל גיסו הרב הקדוש ר' מנחם מענדל מקוסוב זי"ע. נתוועדו לאותה שבת בקוסוב הרבה אנשים מכל ערי הסביבה. בין הבאים היה יהודי אחד בשם ר' משה ממקורבי הרב מקוסוב, שהיה חוכר בכפר אחד, והיה עשיר גדול ובעל-צדקה וגמ"ח, ופתאום נהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו, ולא היה לו גם לשלם להאדון את תשלומי דמי החכירה שהוא חייב

לו, והאדון איים עליו שישים אותו במאסר ויענישו גם בכמה עונשין אחרים. אחרי השבת נכנס האיש לרבו מקוסוב, וגילה לפניו את מצבו הרע. שלח אותו הרב מקוסוב שילך לגיסו הרב מסטרעליסק לשפוך גם לפניו את נפשו. בא האיש אל "השרף", וסח גם לו את דאגתו. השיב לו "השרף":

- משתתף אני בצערך, והנני ללכת למקוה עבודך, וזכות המקוה תגן עליך. בא האיש בחזרה להרב מקוסוב, וסיפר לו שכך וכך השיב לו הרב מסטרעליסק. אמר לו הרב מקוסוב:

- לך שנית לגיסי הרב, ואמור לו כי במקוה לא תשלם את החובות לנוגשין. הלך האיש ומסר את דברי הרב מקוסוב לגיסו "השרף". אמר לו השרף:

- בני! אמסור לך גם זכות מצות תפילין שאניח היום, שהיא זכות גדולה יותר. חזר האיש להקוסובי וסיפר לו הדברים. אמר לו הרב:

- תלך עוד פעם לגיסי, ותאמר לו בשמי, כי גם בתפילין לא תפצה את הנושים שלך. קיים האיש מצות רבו, בא בפעם שלישית להרה"ק מסטרעליסק, ומסר לו את דברי הרה"ק מקאסוב. אמר לו הסטרעליסקער:

- עוד זכות אחת אמסור לך: זכות התפילה שאתפלל היום, ומעתה - בכל שלוש זכויות הללו תיוושע אי"ה.

כאשר בא האיש שוב להרב מקוסוב, אמר לו הרב: - תלך ותאמר לגיסי, כי בכל אלה לא תשלם אפילו חוב אחד.

כששמע הרב מסטרעליסק גם זאת, הלך בעצמו לגיסו לשמוע ממנו מה שאלתו ומה בקשתו. אמר לו הרב מקוסוב:

- שאלתי ובקשתי, ששנינו ניסע לשבועות אחדים בין אנ"ש לקבץ את סכום המעוות הנחוץ להאיש, בשביל לקיים מצות "והחזקת בו". ולא זזו משם עד שנסעו לכמה מקומות, זה בכה וזה בכה, וקיבצו את כל הסכום הדרוש, ומסרו להאיש. הלה שילם בכסף את כל חובותיו, וגם את החוב לאדון הכפר, ובמשך זמן קצר עזר לו השי"ת ונעשה שוב עשיר גדול כמקודם והתנהג במידות טובות, ועשה צדקה וחסד עם הבריות.

* * *

- ב -

עולם חסד יבנה

שוב היה מעשה שבא פעם לדודי הרב הקדוש ר' מנחם מענדל מקוסוב ז"ל איש נכבד, וסח לפניו את צרתו, כי הגיע זמן נישואי בתו, והוא זקוק לסך גדול, ואין לו כלום. אמר לו הרב:

- דעתי, שתיסע לעיר יאסי, ושם תצליח. שאל האיש:

- איך אוכל לעבור את הגבול בלי תעודת-מסע (פספורט)? השיב לו הרב:

- אני אתן לך מכתב ליהודי אחד הדר אצל הגבול, והוא יעביר אותך. האיש שם לדרך פעמיו, ואותו יהודי העבירו את הגבול, וכעלות השחר הגיע לעיר יאסי. השעה היתה מוקדמת, ועוברים ושבים עדיין לא נראו בעיר, ולכן לא ידע איפה יש מלון להתאכסן שם, ועמדו עם חפציו באמצע הרחוב עד האיר הבוקר. הבוקר אור, ואנשים שונים נראו כבר ברחוב, וביניהם איש בעל צורה, לבוש בגדי "דייטש". האיש הזה ניגש אליו, ונתן לו שלום, ושאלו מאין הוא, והלה השיב לו שעתה זה בא, ואינו יודע היכן להתאכסן. אמר לו האיש:

- בוא נא עמדי.

- היש לך - שאלו האורח - אכסניה טובה?

- יש ויש - השיבו האיש - אבל לא בשכר, רק בחינם. תמה האורח: הלא אינם מכירים זה את זה כלל, ומה ראה האיש להזמין אליו לביתו?

אמר לו האיש: - קום ולך נא אחרי, ואספר לך את הכל ונוכחת.

לפני כמה שנים היה כאן איזה רבי ממדינת גליציה, ושמו ר' מנחם מנדיל, וע"י ברכתו והבטחתו פקד ד' אותי בבן זכר, ונדרתי אז בעבורו סך גדול, אבל לא ידעתי מקום מגורו לנכון, כי הוא ממדינה אחרת, ולכן עדיין לא שלחתי לו את נדרי, וקויתי שבמשך הזמן אולי יזדמן לי להיות באותה מדינה וניפגש, או שהוא אולי יבוא עוד פעם לכאן, ואז אשלם לו. והנה בלילה הזה נראה אלי בחלום, ואמר לי:

- התזכור את החוב שיש לי בידך? הנה אנכי שולח לך איש אחד, שתארו כך וכך, ותמסור לידו את כל הסך. וזה לך האות, כי במהרה תמצאנו עומד ברחוב העיר.

הקיצותי והנה חלום. וכמו השחר עלה קמתי ממשכבי, כי לא יכולתי למצוא מרגוע לנפשי, וברוב שרעפי בקרבי יצאתי לרחוב העיר. פניתי כה וכה עד כי מצאתי אותך, ותארך בדיוק כמו שמסר לי הרב. אחרי-כן מסר לו את סך הכסף שנדר, וגם קבץ בעדו עד סך מסויים בין מכריו שבעיר, ופטרו לשלום בכבוד גדול.

- ג -

שפע נבואתו נתנו אל אנשי סגולתו ותפארתו

פעם ישב דודי הרב הק' רבי מנחם מנדל מקאסוב זצ"ל בסעודת ל"ג בעומר והיה זה בשנת תר"ה תשע שנים קודם להסתלקותו, נענה אחד החסידים ואמר לרבנו הק', כי ספירת "הוד שבהוד" היא גדולה מאוד, באשר שחל בה ל"ג בעומר. נענה רבינו הקדוש ואמר: טאקע "הוד שבהוד" איז זייער גרויס, אבער "הוד שביסוד" איז אויך גרויס [אמנם ספירת "הוד שבהוד" היא גדולה מאד, אולם גם ספירת "הוד שביסוד" הינה גדולה] והיו דבריו הקדושים כספר חתום בפני החסידים עד העלותו למרום ביום זה - כ"ה אייר, מ' לספירה, "הוד שביסוד" - כי אז ראו מה מאוד עמקו מחשבותיו הק'.

- ד -

ותשחק ליום אחרון

זקינו הצדיק הקדוש רבי יעקב קאפיל חסיד (אבי הצה"ק רבי מנחם מענדל מקוסוב זצ"ל) זי"ע אמר כל יום תהלים כשהיה מלובש עם תכריכים ושוכב בקבר וזכה לבן קדוש שצדיקי הדור אמרו עליו שהוא משיח בן דוד.

רבי יעקב קאפיל חסיד, אבי שושלת קאסוב-וויזניץ, הי' מתלמידיו של הבעל שם טוב הק', ואף הרבה להיות בעל תפילה בבית מדרשו של הבעל שם טוב, על גודל פרישותו וצדקתו מסופר, שבשעת פטירתו נתאספו החברה קדישא לביתו ודברו אודות התכריכים, נענתה הרבנית ואמרה: תכריכיו מזומנים כבר כמה שנים ואין צורך בתכריכים חדשים. שאלו אנשי הה"ק היכן הם, אמרה להם הרבנית רדו למרתף שם הם נמצאים.

כשירדו אנשי הח"ק מצאו את התכריכים כדבריה, ולידם נראה להם בור ארוך בצורת קבר, כשעלו שוב לביתו שאלה את הרבנית מה הקבר שראינו במרתף. נתייפחה הרבנית סיפרה: מאז נשאתי לבעלי זוכרת אני שבכל יום ויום היה נוהג לרדת למרתף ולבש התכריכים וכשתי שעות שכב בקבר ואמר פרקי תהלים.

-ה-

**רבי מנחם מענדל מקאסוב זי"ע
משיח בן דוד**

מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול

הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאסוב היה בנו של ר' יעקב קאפיל חסיד הנ"ל. ומסופר שכשהתארח פעם אצל גיסו הצה"ק ר' אורי מסטערליסק, הסבו שניהם לסעודת ר"ח בצוותא עם עוד הרבה צדיקים. באמצע הסעודה הניח אחד הצדיקים את ידו על כתפו של הרה"צ רמ"מ, גער בו ר' אורי ואמר: הורד מהר את ידך מכתפו כי הוא משיח בן דוד.